

Anton Tšehovin tilannenovelli Rakkaus

Rakkaus

"Kello on kolme yöllä. Ikkunoistani katselee tyyni huhtikuun yö ja vilkuttaa minulle lempeästi tähtiensä tuikkeella. En nuku. Minun on niin hyvä olla!

Minut on vallannut päästä jalkateriin asti jokin omituinen, selittämätön tunne. En osaa sitä eritellä, ei ole aikaa, lisäksi laiskottaa; luoja hänen, sen erittelyn kanssa! Rupeaako etsimään aistimustensa sisältöä ihminen, joka syöksyy pää edellä kirkontornista tai saa tietää, että on voittanut kaksisataa tuhatta ruplaa? Hänellä ei ole aikaa siihen."

Likipitäen näin alkoi rakkauskirjeeni Sašalle, yhdeksäntoistavuotiaalle tytölle, johon olin rakastunut. Olin aloittanut sen viisi kertaa, yhtä monta kertaa aikonut repiä paperin, vedin ristit kokonaisten sivujen yli ja rupesin uudelleen jäljentämään niitä. Uurastin kirjeen ääressä kauan aivan kuin se olisi ollut tilattu romaani, enkä suinkaan sen vuoksi, että kirjeestä olisi tullut tavallista pitempi, korusanaisempi ja tunteellisempi, vaan siksi, että teki mieli pitkittää loputtomasti itse kirjoitustehtävää tässä omassa hiljaisessa työhuoneessa, jonne kurkisteli kevytö ja jossa sai rauhassa keskustella omien mielikuviansa kanssa. Rivien välissä näin rakkaan hahmon ja minusta tuntui, että saman pöydän ääressä istuivat kanssani hyvät henget, yhtä lapsellisen onnelliset, typerät ja autuaasti hymyilevät kuin minäkin, heilläkin kynä kädessä. Minä kirjoitin ja vilkaisin tuon tuostakin käteeni, jossa vieläkin tuntui äskenen hyvästelypuristus, ja jos käänsin katseeni sivulle, näin vihreän ristikkoveräjän. Sen veräjän läpi Saša katseli sen jälkeen, kun olin hyvästellyt. Hyvästellessäni Sašaa en ajatellut mitään, vaan ainoastaan ihailin häntä niin kuin jokainen kunnon mies ihailee kaunista naista; nähtyäni sitten ristikon läpi kaksi isoa silmää minä yhtäkkiä aivan kuin pyhän hengen vuodatuksesta tajusin, että olin rakastunut, että välillämme oli kaikki selvää ja päätettyä ja että nyt minun oli vain hoidettava joitakin muodollisuuksia.

Minulle tuotti myös suurta mielihyvää rakkauskirjeen sulkeminen, verkkainen pukeutuminen, hiljainen lähtö asunnosta ja tuon aarteen vieminen postilaatikkoon. Taivaalla ei ole enää tähtiä; niiden asemesta harmaiden talojen kattojen yllä levittäytyy idässä pitkä vaalea kaista, jota

siellä täällä katkovat pilvet; tuosta pitkästä kaistasta valuu kaikkialle taivaalle kalpeaa valoa. Kaupunki vielä nukkuu, mutta vedenajajat ovat lähteneet jo liikkeelle ja jonkin etäisen tehtaan pilli herättelee työläisiä. lievästi kasteen peittämän postilaatikon vieressä tapaatte ehdottomasti kömpelörakenteisen yövahdin yllään kellomallinen puoliturkki ja keppi kädessä. Hän seisoo kuin halvaantuneena: ei nuku eikä valvo, vaan on jossakin näiden kahden tilan välimailloilla...

Jos postilaatikot tietäisivät, kuinka usein ihmiset kääntyvät niiden puoleen etsiessään ratkaisua kohtaloonsa, ne eivät olisi niin sävyisän näköisiä. Minä ainakin olin vähällä suudella postilaatikkoa ja katsellessani sitä tajusin, että posti on mitä suuremoinen keksintö!

Sellaiselle, joka on ollut joskus rakastunut, ehdotan palautettavaksi mieleen, kuinka kirjeen laatikkoon pudottamisen jälkeen tavallisesti kiiruhdetaan kotiin, paneudutaan nopeasti vuoteeseen ja vedetään peitto korviin siinä täydessä varmuudessa, että tuskin olet aamulla ennättänyt herätä, kun muistat äkkiä kaiken eilisen ja alat riemuiten katsella ikkunaan, jonka verhojen poimujen läpi tunkeutuu ahaana päivänvalo...

– Mutta asiaan... Seuraavana päivänä kello kahden toista tienoissa Sašan sisäkkö toi minulle tällaisen vastauksen: "Olen kovin iloinen tulkaa olkaa hyvä tänään ehdottomasti meille odotan teitä Teidän S." Ei ainoatakaan pistettä eikä pilkkua. Tämä välimerkkien puuttuminen, koko kirje ja jopa pitkä kapea kuorikin, johon se oli pistetty, täyttivät mieleni hellyydellä. Leveässä mutta epävarmassa käsialassa olin tuntevinani Sašan kävelytyylin, hänen tapansa kohottaa nauraessaan korkealle kulmakarvansa, hänen huultensa liikkeen... Mutta kirjeen sisältö ei tyydyttänyt minua... Ensinnäkin, runollisiin rakkauskirjeisiin ei vastata näin, ja toiseksi, miksi minun piti mennä Sašan kotiin ja ruveta siellä odottelemaan, kunnes hänen lihava äitinsä, veljet ja talon elättämuorit hoksaisivat jättää meidät kahden kesken. Mutta heillehän ei tule mieleenkään hoksata sitä, eikä ole sen harmillisempaa kuin pidätellä omia riemunpurkauksiaan ainoastaan sen vuoksi, että lähettyvilläsi toljottaa kuka tahansa mitättömyys, joko puolikuuro muori tai tyhmillä kysy-

myksillään ahdistava pikku tyttö. Lähetin sisäkön mukana vastauksen, jossa ehdotin Sašalle rendez-vous'n paikaksi jotakin puistikkoo tai puistokatua. Ehdotukseni hyväksyttiin ilolla. Osuin, niinkuin on tapana sanoa, suoraan hermoon.

Kello viisi illalla menin kaupunginpuiston kaikkein etäisimpään ja kolkoimpaan nurkkaukseen. Puistossa ei ollut ainoatakaan elävää sielua, ja kohtaus olisi voitu määrätä jonnekin lähemmäksi, mihin hyvänsä käytävän penkille tai huvimajaan, mutta naiset eivät pidä puolinaisista romansseista: jos tarjotaan hunajaa, täytyy olla myös lusikka; mikäli sovitaan kohtauksesta, tarjoa myös kaikkein synkin ja läpäisemättömin ryteikkö, jossa on vaara törmätä veijariin tai juopuneeseen käsityöläiseen. Päästyäni Sašan luo näin hänen seisovan minuun selin, ja siitä selästä sain lukea pahuksen paljon salaperäisyyttä. Vaikkutti siltä kuin selkä, takaraivo, puvun mustat pilkutkin olisivat kuiskineet: Tyst, hiljaa! Tytön yllä oli yksinkertainen karttuunipuku, olkapäillä ohutkankainen puoliviitta. Tehostaakseen vieläkin suurempaa salaperäisyyttä hän oli kätkenyt kasvonsa valkoiseen hunttuun. Jotten olisi tarvellyt yhdenmukaisuutta hiivin hänen luokseen varpaillani ja aloin puhua kuiskaavalla äänellä.

Sikäli kuin nykyään jaksan muistaa minä en ollut tuon rendez-vous'n aikana pää-, vaan sivutekijä. Sašaa ei niinkään paljon kiinnostanut *hän* kuin kohtauksen romanttisuus, sen salaperäisyys, suudelmat, vanhojen puitten vaihtelaisuus, minun vannomiseni ja valani... Ei sattunut ainoatakaan sellaista hetkeä, jolloin hän olisi unohtanut itsensä, luopunut asenteestaan, pudottanut kasvoiltaan salaperäisen ilmeen, ja toden totta, vaikkapa minun paikallani olisi ollut kuka tahansa Ivan Sidorytš tai Sidor Ivanytš, hän olisi tuntenut olonsa yhtä mainioksi. Yrittäkääpä ottaa sellaisissa olosuhteissa selvää, rakastetaanko teitä vai ei? Ja jos rakastetaan, niin oikealla vai väärällä tavalla?

Puistosta vein Sašan luokseni. Rakastetun naisen läsnäolo poikamiehen asunnossa vaikuttaa kuin soitto ja viini. Tavallisesti silloin ruvetaan puhumaan tulevaisuudesta, eikä itsevarmuudella ja -luottamuksella ole minkäänlaisia rajoja. Silloin rakentelee suunnitelmia, hahmottelee tavoitteita, puhuu palavasti kenraalin olkaimista, vaikkei itse ole vielä vänrikkikään, ja yleensäkin laskettelee sellaista korusanaista pötyä, että naisen täytyy myötäilläkseen joko rakastaa syvästi tai olla tuntematta elämää. Eikä siinä kyllin, että he myötäilevät, vaan lisäksi he vielä kal-

penevat pyhästä innosta, kuuntelevat palvovalla hartaudella, pyydystävät korviinsa ahnaasti maanikon jokaisen sanan. Saša kuunteli minua tarkkaavaisesti, mutta pian huomasi hänen kasvoillaan hajamielisen ilmeen: hän ei ymmärtänyt minua. Tulevaisuudessa, josta hänelle puhuin, häntä kiinnosti ainoastaan sen ulkoinen puoli, ja turhaan levittelin hänen silmiensä eteen suunnitelmiani ja päämääriäni. Eniten häntä kiinnostivat kysymykset, missä tulee olemaan hänen huoneensa, minkälaisilla papereilla se päällystetään, miksi olen hankkinut pianon enkä flyygeliä jne. Hän tutki tarkkaavaisesti pöydälläni olevia esineitä, katseli valokuvia, haisteli pieniä pulloja ja irrotti vanhoista kirjeistä postimerkkejä, joita tarvitsi ties mihin.

– Kuule, ole hyvä ja kerää minulle vanhoja postimerkkejä, hän sanoi kasvoillaan vakava ilme. – Ole hyvä!

Sitten hän löysi ikkunalta pähkinän, puraisi sen äänekäästi rikki ja söi.

– Miksi sinä et liimaa kirjoihini lippuja? hän kysyi luotuaan katseen kirjakaappiin.

– Mitä varten?

– Sitä, että jokainen kirja voitaisiin merkitä numerolla... Entä minne minä sijoitan omat kirjani? Onhan minullakin kirjoja.

– Minkälaisia kirjoja sinulla on? minä kysyin.

Saša kohotti kulmakarvojaan, mietti tuokion ja sanoi:

– Kaikenlaisia...

Ja jos päähäni olisi pälkähtänyt kysyä, minkälaisia ajatuksia, vakaumuksia, tavoitteita hänellä oli, hän olisi varmaan kohottanut samalla tavoin kulmakarvojaan, miettinyt hetkisen ja sanonut: "Kaikenlaisia..."

Sitten saattelin Sašan kotiin ja lähdin hänen luotaan kaikkein patentoitumpana sulhasena, jollaisena myös pysyin siihen asti, kunnes meidät vihittiin. Jos lukija sallii minun arvioida asiaa yksinomaan oman henkilökohtaisen kokemukseni nojalla, niin vakuutan, että sulhasena oleminen on erittäin ikävää, huomattavasti ikävämpää kuin aviomiehenä tai ei minään. Sulhanen ei ole sitä eikä tätä: määrättyltä rannalta hän on lähtenyt eikä ole vielä toiselle päässyt; hän ei ole naimisissa eikä oikeastaan poikamieskään, vaan on likipitäen samanlaisessa välitilassa kuin yövahti, josta mainitsin ylempänä.

Joka päivä vapaan hetken sattuessa kiiruhdin morsiameni luo. Matkalla hänen kotiinsa vein tavallisesti mukana suunnattoman paljouden toiveita, kuvitelmia, aikeita, ehdotelmia, valmiiksi mietittyjä lauseita. Joka

kerta minusta tuntui, että tuskin on sisäkkö ennättänyt avata oven, kun minä, jonka on tukahduttavaa ja vaikeaa olla, uppoan kaulaani myöten vilvoittavaan onneen. Mutta todellisuudessa tapahtui kaikki toisin. Joka kerta tultuani morsiameni luo tapasin koko perheen ja palvelusväen ompelemassa typeriä kappioita. (A propos: ommeltiin kaksi kuukautta ja saatiin valmista tuskin sadan ruplan arvosta.) Silitysraudat, steariini ja häkä kärysivät. Jaloissa ratisivat lasihelmet. Kaksi isointa huonetta oli ahdettu täyteen palttinaa, sertinkiä ja musliinia, ja niiden laineiden keskeltä vilkkui Sašan pää; hänellä oli neula hampaissa. Kaikki kappioita ompelevat tervehtivät minua iloisesti kirkuen, mutta samassa jo työnsivät minut ruokasaliin, jossa en voinut häiritä heitä enkä nähdä sellaista, minkä katseleminen on sallittua vai aviomiehille. Mieltäni hilliten minun piti istua ruokasalissa ja keskustella elättämuori Pimenovnan kanssa. Saša juoksi tuon tuostakin ohitseni huolestuneen ja rauhattoman näköisenä kädessään joko sormustin, lankakerä tai mikä muu tahansa ikävä esine.

Odota, odota... Ihan kohta! hän sanoi suunnattuani häneen rukoilevan katseeni. – Kuvittelehan, Stepanida, se kelvoton, tärveli silkkipuvun laahuksen ihan kokonaan!

Ja jaksamatta odottaa, kunnes minuun olisi kohdistettu suopeutta ja huomiota, lähdin kiukustuneena pois ja harhailin jalkakäytävillä oman sulhaskeppini seurassa. Sattui myös niin, että kun olin sopinut morsiamen kanssa kävely- tai ajelurekkestä ja menin häntä hakemaan, tapasinkin hänet eteisessä äitinsä kanssa valmiiksi pukeutuneena, päivänvarjo kädessään.

– Me olemme lähdössä pasaasiin! hän sanoi. – Täytyy ostaa vielä kasmiinikangasta ja vaihtaa hattu.

Siinä sinulle kävelyretki! Minun oli liityttävä naisten ja seuraan ja mentävä heidän mukanaan pasaasiin. On suuttuttavaa ikävää kuunnella, kuinka naiset hierovat kauppa, tinkivät ja yrittävät pettää ovelaa myyjää. Minua hävetti suuresti, kun Saša annettuaan levittää ison joukon kangaspakkoja ja pidettyään kiinni alimmasta tarjouksestaan lähti myymälästä ostamatta mitään tai käski leikata ainoastaan neljän–viidenkymmenen kopeekan kangaspalan. Paluumatkalla pasaasista Saša ja hänen äitinsä lorusivat kauan huolestuneen, jopa pelokkaan näköisinä, että he olivat tehneet virheen, ostaneet sellaista, mitä ei olisi tarvittukaan, että karttuunikankaan kukat ovat liian tummia jne.

Ei, kovin on ikävää olla sulhasena! Luoja siitä varjeko!

Nyt olen naimisissa. Parhaillaan on ilta. Istun omassa työhuoneessani ja luen. Takanani sohvalla istuu Saša ja pureskelee jotakin äänekkäästi. Mieleni tekee olutta.

– Saša, etsipä korkkiruuvi, sanon hänelle. – Se on josakin tässä...

Saša hypähtää pystyyn, penkoo järjettömästi paria kolmea paperinippua, pudottaa tulitikkurasian ja löytämättä korkkiruuvia istuu vaiteliaana... Kuluu viisi, ehkä kymmenen minuuttia... Minua alkaa kalvaa jokin mato – sekä jano että harmi...

– Saša, etsi toki korkkiruuvi! sanon minä.

Saša hyppää jälleen pystyyn ja penkoo papereitani. Hänen äänekäs pureskelemisensä ja paperin kahina vaikuttavat minuun samoin kuin kahta veistä hangattaisiin vastatusten... Nousen ja alan itse etsiä korkkiruuvia. Lopuksi se löytyy ja pullo tulee avatuksi. Saša jää seisomaan pöydän ääreen ja rupeaa kertomaan pitkävetisesti jotakin.

– Lukisit jotakin, Saša, sanon minä.

Hän ottaa kirjan, istuu vastapäätä minua ja alkaa liikutella huuliaan. Minä katselen hänen pientä otsaansa, liikahtelevia huuliaan ja vaivun mietteisiini.

”Hän on yhdeksäntoistavuotias...” ajattelen itsekseni. ”Jos otetaan samanikäinen sivistynyt nuorukainen ja ruvetaan tekemään vertailuja, niin mikä valtava ero! Nuorukaisella on tietoja, on vakaumuksia, on älyä.”

Mutta minä annan anteeksi tuon eron samoin kuin annan anteeksi kapean otsan ja liikahtelevat huulet... Muistan hyvin: oman hakkailukauteni aikana sattui niin, että hylkäsin naisia pelkän sukan likatäplän, yhden ainoan typerän sanan, pesemättömien hampaiden takia, mutta nyt annan anteeksi kaiken: äänekkään märehäytymisen, korkkiruuvien tuloksettoman etsinnän, huolimattomuuden pukeutumisessa, pitkät puheet ammoain syödystä kananmunasta. Annan anteeksi miltei itsetiedottomasti, pakottamatta tahtoani, aivan kuin Sašan viat olisivat omia vikojani, ja moni sellainen seikka, joka aikaisemmin kaiveli minua, herättää nyt liikutusta ja jopa riemukasta iloa. Tuollaisen kaiken anteeksi antamisen perusvaikutukset sisältyvät rakkauteeni, mutta mitkä ovat itse rakkauten vaikuttimet, sitä en totisesti tiedä.

*Anton Tšehov, Rakkautta. 1886.
Julkaistu teoksessa Valitut novellit. 1959.
Suom. Juhani Konkka.*